

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

یادداشت هفتگی

سیاست‌گذاری اقتصاد و توسعه کشاورزی و روستایی

سال ۱ / شماره ۷ / ۱۳۹۹

۱۳۹۹/۰۹/۱

مطالب این شماره

کاهش موجودی سرمایه‌ی خالص بخش
کشاورزی در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ ۲

تهیه و تحلیل: کوهسار خالدی

این موسسه با کمال احترام و سپاس، بذیرای نظرات ارزشمند
خوانندگان این اثر می‌باشد

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵ - ۱۵۸۱۵

کدپستی: ۳۷۳۱۳ - ۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>

عنوان خبر: کاهش موجودی سرمایه‌ی خالص بخش کشاورزی

در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

تهیه و تحلیل: کوهسار خالدي

کد: PN-AFP-13990901-(14)

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۰۸/۲۷

خلاصه متن خبر: بر اساس آمارهای بانک مرکزی ج.ا.ا، موجودی

سرمایه‌ی خالص بخش کشاورزی ایران برای اولین بار در دو دهه‌ی گذشته در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ کاهش و با نرخ رشد منفی مواجه شده است.^۱ میزان موجودی سرمایه‌ی خالص کشاورزی بر اساس قیمت‌های ثابت سال پایه ۱۳۹۰ (=۱۰۰) از ۹۳۶ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ کاهش پیدا کرده است. باید توجه داشت که کاهش نرخ رشد موجودی سرمایه‌ی خالص کشاورزی (نرخ‌های رشد کمتر از ۱ درصد)، عملاً از سال ۱۳۹۴ شروع و بالاخره در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، منفی شده است. نکته‌ی مهم این است که منشا کاهش موجودی سرمایه‌ی خالص کشاورزی از ناحیه‌ی موجودی سرمایه‌ی خالص ماشین‌آلات اتفاق افتاده است. در دهه‌ی ۱۳۹۰، بیشترین موجودی سرمایه‌ی خالص ماشین‌آلات کشاورزی، مربوط به سال ۱۳۹۳ (۲۰۹ هزار میلیارد ریال) بوده است؛ به بیانی دیگر، موجودی سرمایه‌ی خالص ماشین‌آلات کشاورزی با وجود نوسانات جزئی، از ۲۰۹ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۳ به ۱۹۶ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ کاهش یافته است (جدول ۱).

تحلیل و پیشنهاد سیاستی: سرمایه به شکل‌های مختلف، به عنوان

یکی از عوامل موثر بر رشد اقتصادی قلمداد می‌شود. اهمیت سرمایه در ایجاد اشتغال و بهبود بهره‌وری نیروی کار و سایر عوامل تولید بر کسی پوشیده نیست. کمبود منابع پایه‌ی آب و خاک، باعث شده است که برای ارتقای کمی و کیفی تولید و تثبیت رشد اقتصادی در بخش کشاورزی، تاکید و تمرکز ویژه‌ای بر سرمایه و سرمایه‌گذاری صورت گیرد. پارامتر موثر در فرآیند تولید محصولات کشاورزی و رشد اقتصادی آن، نه سرمایه‌گذاری سالانه، بلکه «موجودی سرمایه‌ی خالص» است. میزان موجودی سرمایه‌ی خالص کشاورزی نیز تحت تاثیر دو عامل یعنی استهلاک سالانه و سرمایه‌گذاری سالانه تعیین می‌شود. نرخ رشد پایین موجودی سرمایه‌ی خالص بخش کشاورزی در سال‌های ۹۶-۱۳۹۴ و نرخ رشد منفی آن در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، زنگ خطر جدی برای کاهش رشد اقتصادی این بخش در سال‌های آتی است. نمی‌توان در کنار سایر عوامل برونزا و درونزا، نقش کاهش موجودی سرمایه‌ی خالص بخش کشاورزی را در کاهش یا منفی شدن رشد اقتصادی این بخش در سه سال اخیر نادیده گرفت.

کاهش موجودی سرمایه‌ی خالص ماشین‌آلات کشاورزی از سال ۱۳۹۴ به بعد (به استثنای افزایش جزئی در سال ۱۳۹۵)، بیانگر کاهش نقش سرمایه در تولید محصولات کشاورزی و احیاناً نوعی بازگشت به سمت روش‌های تولید کشاورزی کاربر است (علیرغم رویکرد کشور به سمت سرمایه‌بر کردن فعالیت‌های کشاورزی). در حالی که بخش کشاورزی ایران از فقر و تبعیض تاریخی در سرمایه‌گذاری برخوردار بوده و برای حفظ تاب‌آوری آن در مقابل شرایط نامناسب اقلیمی و سایر محدودیت‌های برونزا، نیازمند سرمایه‌گذاری سالانه‌ی دو چندان و افزایش سهم سرمایه‌گذاری به بیش از دو برابر سهم آن در ارزش افزوده کلان اقتصاد است، کاهش سرمایه‌گذاری سالانه (بویژه در سال‌های ۹۸-۱۳۹۴) در کنار استهلاک سالانه‌ی سرمایه‌ی آن^۲ (بویژه ابزارها و ماشین‌آلات کشاورزی) و در نتیجه، کاهش موجودی سرمایه‌ی خالص این بخش، هشدار جدی برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران کلان کشور و

جدول ۱. وضعیت موجودی سرمایه‌ی خالص کشاورزی ایران در سال‌های ۹۸-۱۳۹۰ (هزار میلیارد ریال، درصد، ۱۳۹۰=۱۰۰)

شرح	موجودی سرمایه‌ی خالص					
	بخش کشاورزی			کل		
	رشد	میزان	رشد	سهم در کل اقتصاد	ماشین ساختمان	آلات
۱۳۹۰	۲۰۰۱۷	۱۷۴	۶۶۵	۸۳۶	۴/۲	۷/۹
۱۳۹۱	۲۰۵۴۱	۱۸۴	۶۸۱	۸۶۵	۴/۲	۳/۱
۱۳۹۲	۲۰۹۲۸	۱۹۷	۶۹۷	۸۹۳	۴/۳	۳/۲
مذاکرات برجام	۱۳۹۳	۲۱۲۸۹	۲۰۹	۷۱۲	۹۲۱	۴/۳
۱۳۹۴	۲۱۶۵۹	۲۰۶	۷۱۸	۹۳۴	۴/۳	۰/۳
توافق برجام	۱۳۹۵	۲۱۸۶۳	۲۰۸	۷۲۴	۹۳۳	۴/۳
۱۳۹۶	۲۲۰۶۴	۲۰۷	۷۲۹	۹۳۶	۴/۲	۰/۴
۱۳۹۷	۲۲۱۰۲	۲۰۳	۷۳۲	۹۳۵	۴/۲	-۰/۱
بازگشت تحریم‌ها	۱۳۹۸	۲۲۰۷۲	۱۹۶	۷۳۳	۹۲۹	۴/۲

ماخذ: بانک مرکزی ج.ا.ا (www.cbi.ir)

۱. بانک مرکزی ج.ا.ا (www.cbi.ir): موجودی سرمایه اقتصاد ایران (۱۳۹۸-۱۳۸۳) به قیمت‌های جاری و ثابت سال ۱۳۹۰ (۱۳۹۹/۸/۲۷)

۲. آمار رسمی از میزان استهلاک سرمایه در بخش کشاورزی ایران در دسترس نیست.

بخش کشاورزی برای خروج بخش کشاورزی از مسیر تعریف شده و ورود آن به وادی رکود اقتصادی در آینده‌ی نزدیک خواهد بود.

با توجه به توضیح مزبور و اهمیت سرمایه در رشد اقتصادی کشاورزی، موارد ذیل پیشنهاد می‌شود:

—ترمیم سریع شکاف و کاهش موجودی سرمایه‌ی خالص کشاورزی از طریق شتاب در افزایش سرمایه‌گذاری سالانه در برنامه‌ی هفتم توسعه

—تعریف منابع مالی ویژه برای جهش در میزان سرمایه‌گذاری سالانه (افزایش سهم آن در کل سرمایه‌گذاری سالانه کلان اقتصاد حداقل به اندازه‌ی دو برابر سهم ارزش افزوده‌ی کشاورزی در تولید ناخالص داخلی در سال‌های آتی)

—پایش استهلاک سرمایه در بخش کشاورزی و اتخاذ رویکردهای مناسب برای کاهش آن

—تفکیک، رصد و پایش تسهیلات پرداختی در قالب منابع مالی «سرمایه‌ای» و «سرمایه در گردش» کشاورزی توسط سیستم بانکی (بویژه بانک کشاورزی) و شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، به منظور استفاده‌ی هدفمند از منابع تخصیص یافته به سرمایه‌گذاری کشاورزی.

تهران - بلوار کریمخان زند - انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی - خیابان رودسر - پلاک ۵
تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵ کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
ECE: ece.aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>